

Horányi Özséb

A 80 éves Szépe György köszöntése Nyelvtudományi doktori képzés Pécsen – a kezdetek

Az 1993-as (első magyarországi) felsőoktatási törvény – amelyet Andrásfalvy Bertalan minisztersége idején fogadott el az Országgyűlés és köztudottan javarészt Mádl Ferenc munkája – merőben új helyzetet teremtett. Egyrészt visszahelyezte a tudományos továbbképzést az MTA-tól az egyetemekhez (ahol funkcióként az MTA 1949-es átszervezésekor jelent meg szovjet mintára), egyúttal megszüntette az 1949 előtti viszonyok maradékaiként működő egyetemi doktorátust (a jogi és az orvosi, vagy ma már inkább az egészségügyi képzési területek kivételével), a szokásosan kisdoktorátus néven emlegetett formát; másrészt magát a tudományos továbbképzést iskolarendszerűvé tette. A tudományos továbbképzés sem 1949 előtt, sem utána nem volt iskolarendszerű. A korábbi forma leginkább a szervezett önképzéssel jellemezhető, amelyhez – amikor a tudományos minősítésre pályázó már jelentkezett ebbéli szándékával a megfelelő intézménybe, és az elfogadta a jelentkezést – témavezető lett kijelölve, aki közelebbről meg nem határozott keretek között seniorként segítette a junior kolléga szakmai előrehaladását. Ehhez 1949 után párosult még egy aspiránsi (ösztöndíjas) rendszer (ugyancsak szovjet mintára). Efféle korábban nem volt: működőképesnek tűnt; bár elég csekély határfokkal. Az 1993-as felsőoktatási törvény ezt az ösztöndíjas rendszert továbbörökítette: manapság őket hívjuk nappali tagozatos doktoranduszoknak, illetőleg doktorandáknak.

Az 1993-as felsőoktatási törvény merőben új helyzetet teremtett a tudományos továbbképzést illetően. Az egyetemek lelkesen üdvözölték és a korábban megnyírbált szakmai autonómiájuk egy részének a maga természetes helyére való vissza kerülését látták benne. Vagyis azt, hogy az egyetemek személyzeti ügyeiket maguk intézhették (ez egyetlen ponton kritikus: az egyetemi tanárok kiválasztásakor és kinevezésekor). 1949 és 1993 között az egyetemek személyzeti politikáját az MTA intézte azzal, hogy kinek adott kandidátusi fokozatot, illetőleg azzal, hogy kit fogadott el a tudományok doktoraként. Sajnos az egyetemek nem sokáig örülhettek. A Magyar Akkreditációs Bizottság megjelenése a felsőoktatási igazgatásban (és ezt megelőzően már az Ideiglenes Akkreditációs Bizottság is), természetesen a törvény, illetőleg az autonómia (a jogosítványok) értelmezésével (és – a dolog természetéből adódóan, hiszen a helyét óhajtotta biztosítani – megnyírbálásával) mára voltaképpen az 1993-as felsőoktatási törvény megjelenése előtti viszonyokat állította

vissza. A személyzeti politika újra kicsúszott az egyetemek kezéből. De ez már nem az 1993-as történet, hanem egy egészen másik, ami nem tartozik ide.

Ebben az 1993-as helyzetben (még jóval a bolognai folyamat magyarországi megindítása előtt vagyunk; még nincs szó a többfokozatú képzésről a felsőoktatásban – de lehet tudni róla és valójában ennek intellektuális kontextusa a törekvések egyik meghatározó eleme –, vagyis nem volt explicit, nem beszéltek róla, és így igen változatos értelemtulajdonítások keretében történhetett és történt meg figyelembe vétele) lényegileg mindent nulláról kellett indítani, miközben a korábbi eljárásokkal kapcsolatban jelentős áthallásokra lehetett számítani. Csupán egyetlen példát említve: az egyetemi kisdoktorátus PhD-vé átminősítése a törvény értelmében bizonyos korlátok között lehetséges volt. A törvény szövege azonban a részleteket illetően számtalan kérdést nyitva hagyott. Ezeket helyi, egyetemi szabályzatok rendezték (Pécs nem engedte az átminősítést, de felajánlott *gyorsított képzést*). Nyilvánvalóan különféleképpen, ezért aztán, mint ilyenkor lenni szokott, igen eltérő gyakorlatok alakultak ki, amelyek egyes kérvényezőknél *itt* voltak kedvezők, másoknak pedig *másutt*; teret engedve ezzel olyan politikai természetű félelmeknek, amelyek a rendszerváltás társadalmi átalakulását mindenütt kísérték. És ez bizalmatlanságot szült.

Márpedig ebben az új helyzetben a legfontosabb a bizalom lett volna. Például ahhoz kellett a bizalom, hogy a valós tudományos továbbképzési folyamatoknak és eredményének, a PhD-diplomának az értéke garantálható legyen. És nyilvánvalóan magasabb szinten, mint a korábbi kandidatúrái; legalább annyival, hogy az alkalom adtán hozzátapadt politikai konnotáció levonása után megmaradt érték (mit is kell ennek jelentenie?) ne legyen kisebb. Ezt csak az eljárási szabályok precíz kidolgozásával és szinte kínos megtartásával lehetett volna elérni. S ezt mindjárt az eltérő szabályzatok lehetetlenné tették: vagyis rossz volt a start-helyzet. (Ezt utóbb a közigazgatás szintjén kísérelték meg helyreigazítani a MAB-bal mint sajátos minőségbiztosítási rendszerrel. De erről akkor még szó nem esett.)

*

A probléma azonban nyilvánvalóan állt előttünk. Pécssett is, a nyelvtudományokkal kapcsolatban természetes módon adódó tudományos továbbképzési terveket illetően is (de – nyilvánvalóan – nem csak ebben a képzési ágban). Megoldásként olyan személyt kellett a képzési terület élére állítani, aki szakmai tekintélyével és emberi kvalitásaival garanciát jelenthetett ebben a bizonytalan és bizalmatlanságra okot adó helyzetben.

És Pécssett szerencsénk volt, mert Szépe György egyetemi tanárnak, a Nyelvi és Kommunikációs Intézet igazgatójának személyében egy ilyen kvalitásokkal rendel-

kező személy éppen rendelkezésre állt. Túl azon, hogy személyében a nyolcvanas évek eleji pécsi egyetemfejlesztési erőfeszítések egyik kulcsfigurájáról volt szó.

1. Szépe György konferencián.

A felvétel 2000 elején készült, de nem tudni ki és milyen alkalomból készítette.

Akkor már mindannyian meglehetősen tapasztaltak voltunk képzési tervek, tantervi elágazások (így specializációk, például a magyar szakon mind nyelvészeti, mind irodalmi vonatkozásban) kidolgozásában, új szakok alapításában (ekkor már javában folytak a kommunikáció szak megalapításával és ezek országos elterjesztésével kapcsolatos erőfeszítések), és ezzel összefüggésben az egyetemi típusú képzés újragondolásában (a kiscsoportos foglalkozások erőteljes szorgalmazásával, a tutori rendszer bevezetésével, egyfajta kredit-rendszer egyetemi keretek között való érvényesítésével, előkészületként az áthallgatások, a diákmobilitás és mások rendszerszerű, vagyis nem alkalmi kezelésére). Azzal, hogy az 1993-as felsőoktatási törvény iskolarendszerűnek rendelte a tudományos továbbképzést, adódott, hogy mindezek a tapasztalatok támogassák a PhD-képzés tantervének kidolgozását. Azalatt a nyilvánvaló felismeréssel együtt, hogy a képzésnek ebben a szakaszában nem lehetett az előző(ek) egyszerű folytatásában, különösen nem megismétlésében gondolkodni. Utóbb számtalan rossz példát lehetett összegyűjteni a tekintetben, hogy ki lehet alkalmas a PhD-képzésre (azonos diplomával rendelkező? a magyar szakos

diploma csak magyar szakos tudományos továbbképzésre jogosít? elfogadjuk-e a más egyetemeken megszerzett magyar szakos diplomát a saját egyetemi tudományos továbbképzésben? ha elfogadjuk is, a saját tanterv mely részét kell nálunk újra tanulnia a PhD-képzésben résztvevő kollégának? és így tovább).

Egy egészen más, de ide tartozó dilemma is terítéken volt: vajon a tudományos továbbképzés elitképzés vagy a részvétel lehetősége állampolgári jog legyen? Az elit-képzés elsősorban egy intézmény (például egy egyetem) tudományos utánpótlását tekinti feladatának; az állampolgári jog alapján álló képzés pedig a tudományos tudás terjedésének szolgálatát jelenti. Mindkét koncepció mellett és ellene is lehet érvelni és példákat találni. A pécsi tudományos továbbképzés alapvetően a második, az állampolgári jog alapján álló képzést tekintette magáénak. Ez a kommunikációs alprogram szempontjából azért is volt szerencsés, mert hiszen a kommunikáció-kutatás tudományos diszciplínává szerveződésének előszobájában (ahol tartottunk) sokkal fontosabb volt a pályázók természetes igényeinek kielégítése, mint az adoráció az elefántcsonttoronyban székelő tudomány előtt.

2. A jobbkezes Sz. Gy. dolgozik bal kézzel (a negatívról nem oldalhelyesen készült papírkép).
A felvétel 1970 körül készült, a feltehetően a budapesti Tanács körúti lakásban.
Nem tudni ki készítette.

A Janus Pannonius Tudományegyetem azon gesztusával, hogy Szépe Györgyben látta a nyelvtudományi doktori képzés letéteményesét, igen sok, egyébként könnyen generalódó problémát háritott el, már megjelenése előtt (így is maradt még seregnyi: túl sok diákot veszünk fel, nem elég szigorúak a követelmények és így tovább). Szépe György személyében ugyanis olyan rátermett professzor jelölte ki a kezdeti kereteket, aki tapasztalataival, minőségérzékével és személyes emberi kvalitásaival garancia volt. Nem is csalatkoztunk.

Az első fontos döntési pont a nyelvtudományi tudományos továbbképzésen belül a tematika volt. Ez Szépe György inspirációjára az *alkalmazott nyelvészet* lett alprogramként. Noha akkor az alkalmazott nyelvészet témaként egyáltalán nem volt magától értetődő: mit is jelent az *alkalmazott* ebben a szókapcsolatban, és miért éppen az alkalmazott, amikor a nyelvtudomány egészen más irányokba halad; ma azt mondanánk, hogy az elméleti nyelvészet irányába; akkor nem így mondtuk volna, de az biztos, hogy éppen ellenkező irányba, mint amelyet az alkalmazott nyelvészet kijelöl. A leendő iskolavezető bölcsessége mutatkozott meg abban, amikor ez ügyben két dolgot hangoztatott kitartóan: egyrészt, legyen a pécsi képzés olyan, ami nem mások után kullog (és elméleti orientációjú általános nyelvészetet nyilván csinálnak más egyetemeken is, esetleg jobban is, mint lehetne Pécsen); másrészt, a pécsi képzés legyen hasznos abban az értelemben, hogy használható ismereteket nyújtson mind oktatási, mind pedig társadalmi értelemben: a magyar valóság mindennapjaiban használható ismereteket, mint például az anyanyelvi nevelés vagy a magyar mint idegen nyelv (hungarológia), vagy a nyelvpolitika, illetőleg a nyelvi tervezés; minthogy a tudományt leginkább nem magyar nyelven művelik, és nekünk a szűkebb közösségünkkel szemben is vannak másokra át nem hárítható (erkölcsi) kötelességeink.

Szorosan ennek a hasznossággal kapcsolatos koncepciónak a keretében jelent meg a nyelvtudományi doktori képzésen belül a másik alprogram, a *kommunikáció*. Ma már bizonyosan nem így történe, de 1993-ban a kommunikáció még nem szerepelt a MTA tudományágakat rögzítő listáján, vagyis önálló kommunikáció témájú tudományos továbbképzést nem lehetett indítani (megpróbáltuk *A kommunikáció társadalompszichológiája* címmel, amelyet az Országos Akkreditációs Bizottság 1994. október 27-én elutasított). Kétségtelen viszont, hogy a kommunikációnak mint interdiszciplináris kutatási terepnek az egyik háttér diszciplínája a kezdetektől a nyelvtudomány. Számatalan meggyőző példával lehetne érzékeltetni, hogy a kommunikációkutatás a nyelvtudományi perspektíva nélkül sokkal inkább gyermekcipőben járna, mint jár aktív támogatásával. Példaként álljon itt Jakobson felfogása a (nyelvi) kommunikációról, amelyet *Nyelvészet és poétika* című esszéjében tett közzé Th. Sebeok közreműködésével és éppen a Szépe György által (Fónagy Ivánnal közösen) szerkesztett magyar nyelvű jakobsoniárában jelent meg (Budapest, Gondolat, 1969, 211–257). Vagyis megalapozható volt a kommunikáció megjelenítése egy (alkalmazott) nyelvészeti doktori programban, mint a nyelvészet bizonyos ágaiban (például a pszicholingvisztikában, a szociolingvisztikában, a nyelvészeti pragmatikában és néhány hasonló diszciplínában) fontosnak tekintett kérdésekhez igen közelálló kérdésekkel foglalkozó és a társadalomba hasonló beszövöttséggel bíró jelenség szférája. Ezért aztán újabb kísérletet tettünk akkori terminológiával B típusú képzés indítására *A kommunikáció az emberi problémamegoldás kontextusában* címmel: ezt a Magyar Akkreditációs Bizottság 1997. március 28-i határozatában véglegesítette.

3. Szépe György és Édesanyja. A felvétel 1962 körül, nagykőrösi házuk előtt készült, ahol a háttérben Édesanyja által „magról telepített” barackfák láthatók.
Nem tudni ki készítette és milyen alkalomból, miért ilyen vidámak.

Szépe György mentalitását ismerve nem volt ebben a nyitottságban semmi meglepő. Akkor még nem így hívták, ma azonban már azt mondanánk a Magyar Nyelvészeti Tanszék, utóbb a Nyelvi és Kommunikációs Intézet számtalan, a pécsi egyetemi képzés fejlesztése szempontjából fontos törekvésnek vagy éppen projektnek volt az *inkubátora*. A kommunikáció szakos képzés úgy indult, hogy kezdetben volt egyetlen szakembernek tekinthető tanár, utóbb lett egy szeminárium a tanszéken belül, majd egy tanszék az intézeten belül és végül a tanszékkel természetes kapcsolatot tartó doktori program. Ugyanígy volt az általa vezetett szervezeti egység inkubátora az olasz, majd a francia és végül a spanyol filológia fejlődésének. És közben esetenként nehéz, de kitűnő emberek ’szálláshelye’; az olaszon Herczegh Gyuláé (aki az *italofilia* kedvéért egyszerre volt *gran signora* és engesztelhetetlen *macchinatore*), közben és utóbb is egy ideig a felejthetetlen Neményi Kázméré; a francián Vigh Árpádé és sajnálatosan rövid ideig Sörös Annáé; a spanyolon a hányatott sorsú és élete során fölgyülemlett megbántottságaiból soha ki nem keveredő és soha ki nem engesztelhető Fülei-Szántó Endre. Ők mindannyian (és még mások is)

Szépe György emberei voltak. Nélküle nem csak a doktori, de a graduális képzés is egészen másként alakulhatott volna. S mert nem alakult másként, tudjuk, hogy mekkora lett volna a veszteség, ha másként alakul.

*

Az iskolarendszerű képzés megindításának a tétje az volt, hogy sikerül-e a képzésre jelentkezők, illetőleg a doktor-jelöltek innovatív készségét fenntartani, sőt, ha lehet, fokozni. Nyilvánvaló, hogy egy erős képzési program lefojtja a természetes buzgalmat; a túlzottan laza pedig nehezen kezelhető összevisszaságot engedhet meg saját arcának kárára.

A képzési program kereteit nyilván a törvényből levezethető külső körülmények határozták meg, így a 180 kreditnyi munkát, a 6 féléves képzési időt, és így tovább. Voltak a doktori képzésen belül elhatározott követelmények is, így például a publikációk elvárt mértéke és ennek számolása (amelyeket igyekeztünk azzal is segíteni, hogy szorgalmaztuk és segítettük a saját könyvkiadást). Szerencsés volt, hogy egyrészt a két alprogram teljes önállósággal dolgozhatta ki saját képzési tematikáját, másrészt a saját alprogramnak meghirdetett kurzusok nyitottak voltak a másik alprogram számára is; sőt az első pillanattól kezdve szorgalmazva volt az áttanítás is. Ugyancsak roppant szerencsésnek mondható az a gyakorlat is, amelynek értelmében a képzésben résztvevők témavezetői nem csak a saját egyetemről kerülhettek ki, mint az a legtöbb helyen szokás. Ez az igen széles választék így a programok tematikus és innovatív nyitottságát tovább erősítették.

Ez önmagában is nagy mozgásteret biztosított. Amit tovább fokozott a képzésben részt vevő hallgatók irányában tanúsított, de minden pontján megfontolt tolerancia. A jelentkezők legtöbbször munka mellett vállalkozott a részvételre. Idejük, energiájuk és egyéb tehetőségeik korlátozottak voltak. Amúgy manapság is azok. Ebből következően a formálisan meghatározott keretek gyakran nem tudtak teljesülni: kicsúsztak volna az időből, ha nincs megértő és segítőkész iskolavezetői háttér. Gyermekszülés, betegség, elbizonytalanodások, váratlan élethelyzetek: ezek az egyszerűbbek; ahol igazán kellett a bölcsesség a méltányosság gyakorlásához, azok nem ezek az esetek, hanem azok (a kommunikációs tematikáknál nagyon érzékeltem), amelyekben azt kellett felismerni, hogy minden rendben van, éppen csak még nem érett meg a helyzet a disszerensben – intellektuálisan. Nem egyszer hallgattam végig az ide vonatkoztatott tanítást, amúgy örömmel, mert ezekben lehetett megérteni, hogyan is működünk: a tanmese azzal a kérdéssel kezdődik, hogy ki is az, *aki nemet mondhat*. Igent mindenki mondhat, hiszen ezzel nem akadályozza más törekvését; a nemmel viszont könnyen; vagyis nemet csak nagyon korlátozott körülmények között, roppant megfontoltan és csak akkor szabad mondani, ha ezzel

egy másik perspektíva szerint el lehet indítani egy remélhetően eredményre vezető folyamatot. Igent felhatalmazás nélkül lehet mondani; nemet csak körültekintő felhatalmazás birtokában.¹

A tolerancia perspektívákat nyithat, hiánya viszont béklyóba verheti a kutatás szárnyalását. És ha az a benyomás alakult volna ki az olvasóban, hogy itt személyes érdekéről van szó, akkor nem téved. De teszem hozzá azonnal, sokkal többről is. Ezek a személyes érdekek – kisebbitésük nélkül – nem feltétlenül előzmény nélküliek. Sőt, a Tanár úr személyes életpályája arra is jó példa, hogy milyen fontosak a primer szocializáció körülményei, a családi háttér, amelyből indult. Mindannyian onnan indulunk.

A nyelvtudományi doktori program ezt a toleranciára és az innovációra nyitott mentalitást (a régi Eötvös Collegiumban szokás volt megszólítást kölcsön véve:) Főprofesszorának vezetése idején mindvégig megtartotta. A kommunikációs program talán tovább is. Az utóbbi két évben aztán alkalmam nyílt legalább két másik doktori iskola működésébe alaposabban beletekinteni, és mondhatom, az a mentalitás, amit tőle láttam és igyekeztem elsajátítani, másutt nem igazán van jelen. Sajnos.

¹ Szépe György iskolavezetői érényeit és főként toleranciáját azonban mégsem ezekből az esetekből összeálló csokorral illusztrálom, hanem egy egészen másfével. Az esetre talán nem is emlékszik. Mi azonban, akik közvetlen részesei voltunk, annál inkább. Az első években mindig jelen volt a felvételikén. Én vezettem a három-négy tagú bizottságot, s ő tagként vett részt a felvételi munkájában. A kommunikációs alprogramra akkor még elsősorban saját graduális diákjaink jelentkeztek. Így volt ez ebben az esetben is: Farkas Edit magyar szakon végzett kommunikáció specializációval. Doktori kutatási témáját, mint mindenki, maga választotta (és a felvételi egyik tétje éppen az volt, hogy a program befogadja-e a témát): *Az Iskola a határon teológiája*. Szépe tanár úr csak hallgatta a pályázót, csak hallgatta, majd egyszer megszólalt: mondja kedves, miért gondolja, hogy ezzel az ötlettel boldogulni fog itt, és hosszasan kifejtette, hogy ennek a témának miért nincs semmi köze a kommunikációhoz, hogy inkább valami empirikus alapokra helyezhető témát kellene választani, és most inkább menjen el, és jöjjön vissza egy év múlva valami mással. A kés is megállt a levegőben, tudjuk mindannyian, akik ismerjük a Tanár urat, hogy ha belendül, nehéz ellenállni neki. Még egy szívós személyiségnek is, nem egy rebbenékenynek, mint a pályázó volt. Űlt leforrázva, kétségbeesetten. Editet mindannyian jól ismertük, hallgatóként az akkor alakuló tanszéki könyvtárat is ő kezelte, mint valaha Szombathelyen volt könyvtárszakos hallgató. Szépe tanár úr is gyorsan észrevette, hogy van korrigálni való; úgyhogy még az előző megszólalásának lendületével, talán szünetet sem tartva mondta, hogy a kommunikáció nagyon összetett terület, s ha egy területen nem lehet egyszerű és jó definícióval rendet teremteni, akkor meg kell kérdezeni az ügyben kompetens embert és hozzám fordult: mondanám meg, a kommunikáció kutatás témái közé be lehet-e illeszteni az *Iskola a határon teológiáját*. Amire én csak annyit válaszoltam, hogy igen. Farkas Edit fel volt véve; azóta, alig több mint egy éve (ő, határidők! igaz, időközben három gyermeknek adott életet) *summa cum laude* megvédte a disszertációját. Két opponense Lukács László (teológus a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola rektora) és Sűmégi István (írodalmár, egyetemi docens, ma az egyik legjelesebb Ottlik kutató) igen elismerően nyilatkozott a disszertációról; mi pedig kerekre meredt szemmel hallgattuk, ahogy Edit elmagyarázza, hogy mi a teológia jelentősége az *Iskola a határon* értelmezésében, illetőleg azt, hogy az *Iskola a határon* mit tesz hozzá a teológiai gondolkodáshoz. És mindezt kommunikációs keretben.

4. A családi kép, műtermi felvétel, 1952 körül (abban az évben lett Édesanyja 50 éves, talán ez alkalomból).

Szépe György egy polgári család protestáns értékeket megvalósító sarja (amelyet jól segített a házon kívül a Soli Deo Gloria mozgalom és a nagykőrösi református gimnázium is). Nyilván ennek a rövid áttekintésnek nem feladata, hogy részletesen bemutassa – akár csak ebből a szempontból – a pályaképet.² Mindössze egyetlen tőle hallott családi legendát idézek, némiképpen különleges volta miatt: a *nemet*. Családjában nem volt szokásban nemet mondani; noha, természetesen, a gyermeknevelésnek és magának az életnek is elengedhetetlen része a *terelés*: ezt igen, azt nem; ebben a családban is, de nem tiltás formájában, hanem halasztó jelleggel: *majd holnap* így és így lesz, majd holnap már meg is csináljuk. Noha – Édesanyja emlékezése szerint – az első szava a kis Gyurinak a „nem” volt, a szó helyes használatának megtanulása arra az időre maradt, amikor kikerült a szülői házból és iskolába kezdett járni.

A szülői házban amúgyis igen fontos volt a nyelvtudás: édesapjától egy ízben Karácsonyra egy spanyol nyelvű regényt kapott azzal, hogy olvassa el (korábban sohasem tanult spanyolul) és majd beszélgetnek róla: ez meg is történt, beleásta magát a spanyolba és néhány hónappal később beszélgettek a könyvről. Talán pontatlan vagyok azt mondván, hogy fontos volt a nyelvtudás; inkább természetes: a gyerekek nevelésében évekig egy német *fräulein*, később pedig egy francia *mademoiselle* vett részt. A nagykőrösi házba három nem magyar nyelvű *napilap* is járt. A múlt század harmincas éveinek második felében és a negyvenes évek elején vagyunk.

² A szavak helyett azonban áll itt néhány régi fénykép (Szépe Orsolyának köszönve meg őket): akinek van szeme a látáshoz, látja, amit észrevenni érdemes ezeken a képeken.

5. A felvétel a Fővárosi Állatkeremben készült 1936 körül. Sokszor jártak az állatkeremben, mert id. Szépe György gyakran intézte ügyeit Budapesten. Ilyenkor felhozta a családot is Pestre, főként az Állatkerembe töltötték sok időt, de a Margitszigeten is. A képet az állatkereti fotós készítette.

És még valami: édesanyja, született Losonczy Erzsébet tanítónő, csak kevés ideig tanított leánypolgáriban, elsősorban otthon volt, jól beszélt németül. Édesapja, id. Szépe György ügyvéd, gazdag középparaszt családból származott. Sok évet töltött az I. világháborúban hadifogságban (a távolkeleti Habarovszkban), ahol megtanult oroszul és angolul. Fia nyelvtanítását tekintette egyik legfontosabb feladatának. Szépe György édesapja az a fajta jogász volt, akinek lépéseit a legitimitás határozza meg, de nem filozófál, hanem a mindennapi élet problémáit oldja meg itt és most, akkor és ott jogi köntösben a hozzá fordulóknak kérésére és részére. Segítőkész, gyakorlatias.

*

Egy biztos, Szépe György a mesterem lett és megajándékozott barátságával. Több mint negyven éve, 1968-ban. Ez a barátság azonban sohasem lépte át a *mester és tanítványa* határait. Azon belül pedig az, ami: még ma is irányt mutató, még ma is tud újabb és újabb tanulságokkal szolgálni. Ezt tartom ma is életem egyik legszerencésebb történéésének. A doktori képzés szempontjából az 1996-tól 2001-ig tartó időszakot pedig pályám csúcsának. Ezen előzmények nélkül aligha lennének például abban a helyzetben, hogy 2011 őszére önálló doktori iskola indulásában reménykedhetünk társadalmi kommunikáció tematikával a Budapesti Corvinus Egyetemen. Köszönet érte.³

³ Nemrégiben Petőfi S. Jánossal évödvé (!) Szépe György megígérte, hogy pályatársairól készülő kötetében neki is lesz helye. De pályaképet, laudációt csak halottakról szabad írni, élőkről nem; úgyhogy még várnia kell, mondta. Ez a rövid írásom *tehát* nem tekinthető sem pályaképnek, sem laudációnak.